

ДОСЛІДЖЕННЯ МОНЕТАРНИХ ІНСТРУМЕНТІВ В КОНТЕКСТІ ПРОТИДІЇ ЕКОНОМІЧНИМ ЗАГРОЗАМ

INVESTIGATION OF MONETARY INSTRUMENTS IN THE CONTEXT OF CO-OPERATION TO ECONOMIC THREATS

ад'юнкта, Національна академія внутрішніх справ

У статті досліджується питання вибору того чи іншого монетарного інструменту, його правильного та ефективного використання, аналізу можливих наслідків, адже ефективна грошово-кредитна політика держави є одним із головних важелів впливу на кризові явища в економіці. Саме вона визначає напрями регулювання економіки монетарними методами, що сприяє стійкому економічному зростанню та забезпеченню добробуту населення.

В статье исследуется вопрос выбора того или иного монетарного инструмента, его правильного и эффективного использования, анализа возможных последствий, ведь эффективная денежно-кредитная политика государства является одним из главных рычагов воздействия на кризисные явления в экономике. Именно она определяет направления регулирования экономики монетарными методами, способствует устойчивому экономическому росту и обеспечению благосостояния населения.

The article investigates the issue of choosing a monetary instrument, its correct and effective use, analysis of possible consequences, because effective monetary and credit policy of the state is one of the main levers of influence on crisis phenomena in the economy. It is she who determines the direction of economic regulation by monetary methods, promotes sustainable economic growth and ensures the well-being of the population.

Ключові слова: монетарні інструменти, економічна безпека, національна економіка, національні інтереси, внутрішні загрози, зовнішні загрози, економічна стабільність, монетарна політика, фіскальна політика

Ключевые слова: монетарные инструменты, экономическая безопасность, национальная экономика, национальные интересы, внутренние угрозы, внешние угрозы, экономическая стабильность, монетарная политика, фискальная политика

Keywords: monetary instruments, economic security, national economy, national interests, internal threats, external threats, economic stability, monetary policy, fiscal policy

АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ

Протистояння економічним загрозам, як внутрішнім, так і зовнішнім, характеризує здатність національної економіки до самовідтворення, відновлення, що можливо за умов виконання державою (через представництво державних суб'єктів) своїх функцій. Чітко означити ці функції можливо у трьох словах: стабільність, ефективність, справедливість. Їх виконання залежить від доцільності та ефективності прийнятих макроекономічних рішень.

Практика високорозвинених країн світу та національні реалії свідчать про те, що економічні процеси відбуваються в умовах криміналізації господарського механізму, що потребує постійної протидії економічній злочинності та створення механізмів економічного захисту. Макроекономічна політика повинна будуватися з урахуванням не лише протидії економічній злочинності в усіх її видах, але забезпечувати, в першу чергу, високий рівень профілактики її виникнення. Інструменти монетарної та фіскальної політики є

в цьому напрямі незамінними і можуть забезпечити високу ефективність такої роботи.

Аналіз останніх наукових досліджень

Проблема протидії економічним загрозам досліджується великою кількістю науковців, які намагаються її вирішувати різними способами, зокрема через застосування монетарних інструментів.

Питання грошово-кредитної політики, теоретичні та практичні засади її здійснення висвітлювали у своїх працях такі вчені, як: Н.І. Гребеник, О.В. Дзюблук, А.О. Спіфанов, В.В. Коваленко, Л.В. Кривенко, В.Л. Кротюк, І.О. Лютий, В.І. Міщенко, А.М. Мороз, М.Ф. Пуховкіна, В.С. Стельмах та інші.

Проте, незважаючи на всі здійснені дослідження, вивчення грошово-кредитної політики в контексті протидії економічним загрозам повинно продовжуватися, оскільки зазначене явище трансформується в залежності від типу економіки, особливостей окремої країни, певної економічної ситуації тощо. Це зумовлює необхідність подальших досліджень.

МЕТА СТАТТІ полягає у дослідженні монетарних інструментів та їх здатності протистояти економічним загрозам, як внутрішнім, так і зовнішнім.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet, нормативно-правові акти.

ВИКЛАДЕННЯ ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Криміногенна ситуація сьогоденної України, перш за все в економічній сфері, – якісно новий феномен, який вирізняється як масштабами злочинних проявів, так і ступенем руйнівного впливу на життєздатність суспільства. Злочинні прояви в економіці сьогодні мають тенденцію до зростання не тільки в кількісних показниках, а й ступеня тяжкості та розмірів заподіяної шкоди економічній безпеці держави. Шкода, що заподіюється такими злочинами, є одна із ключових загроз національній економічній безпеці.

Згідно Концепції протидії економічній злочинності в контексті забезпечення економічної безпеки України та визначення місця органу фінансових розслідувань у цьому процесі, економічна безпека – система забезпечення стійкості національної економіки, що зберігає свою цілісність і здатність до саморозвитку, незважаючи на несприятливі зовнішні та внутрішні загрози.

Та ж сама Концепція наводить ще одне тлумачення поняття «економічна безпека», а саме – захищеність національних інтересів, здатність інститутів влади створювати механізми реалізації і захисту національних інтересів розвитку вітчизняної економіки та фінансової політики, підтримки бізнесу, а також соціально-політичної стабільності суспільства [1].

Основною складовою економічної безпеки є фінансова безпека, яку можна визначити як такий стан бюджетної, грошово-кредитної, банківської, валютної системи та фінансових ринків, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних загроз, здатністю забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та економічне зростання.

Як бачимо, наголос робиться на такі важливі категорії, як національна економіка, національні інтереси, економічні внутрішні та зовнішні загрози, фінансова політика, соціальна стабільність суспільства, економічне зростання.

Основними внутрішніми загрозами в економічній сфері слід вважати: скорочення обсягів виробництва у провідних галузях, розрив господарських зв'язків, монополізація економіки, високий рівень зношеності основних фондів, наявність структурних диспропорцій, енергетична криза, низький рівень продуктивності праці та інвестиційної діяльності, цінні диспропорції між промисловістю та сільським господарством, загроза втрати продовольчої незалежності країни, криміналізація суспільства, зростання «тіньової» економіки, великий внутрішній борг, високий рівень інфляції та безробіття, низький платоспроможний попит населення, поглиблення диференціації доходів, масове ухилення від сплати податків, падіння життєвого рівня.

До зовнішніх загроз економічній безпеці країни слід віднести: економічна залежність від імпорту, від'ємне зовнішньоторговельне сальдо, нераціональна структура експорту (надмірний вивіз сировинних ресурсів), втрата позицій на зовнішніх ринках, зростання зовнішньої заборгованості, нераціональне використання іноземних кредитів, неконтрольований вплив валютних ресурсів за кордон тощо.

Виходячи із наявних економічних загроз визначаються заходи державної політики економічної безпеки для їх подолання. Однією з головних причин виникнення таких загроз в економічній сфері України є недосконалість державного регулювання соціально-економічних процесів. Проблема економічної безпеки має особливе значення не лише в контексті вирішення питань національної безпеки, а й підвищення загального рівня розвитку країни. Це зумовлює беззаперечну увагу до цієї проблеми, яка поєднує питання розвитку окремих галузей економіки країни із пріоритетами та національними інтересами держави.

Для реалізації державної стратегії розвитку країни макроекономічні суб'єкти використовують інструменти структурної політики, політики конкуренції, соціальної політики та кон'юнктурної політики, які є складовими загальнодержавної економічної політики. Перші три види передбачають вирішення відносно вузьких, локальних завдань. Так, структурна політика передбачає надання субсидій чи інших стимулів активізації розвитку відносно відсталих регіонів (регіональна політика) чи певних галузей, секторів виробництва (секторальна політика). Політика конкуренції передбачає заходи антимонопольного характеру, вільного ціноутворення, доступу на ринки всім підприємцям, установлення особливих правил взаємовідносин там, де вільна конкуренція ускладнена – в енергетиці, сільському господарстві тощо. Соціальна політика передбачає заходи, спрямовані на забезпечення соціальної рівності та забезпеченості всіх членів суспільства шляхом часткового перерозподілу доходів.

Особливе місце в економічній політиці займають інструменти, що належать до кон'юнктурної політики, яка реалізується через регулятивний вплив держави на ринкову кон'юнктуру, на співвідношення сукупного попиту і сукупної пропозиції на ринках. Саме кон'юнктурна політика, за механізмом дії та характером впливу на реальну економіку, є найбільш ефективною. Завдяки регулятивним заходам в грошовому обороті держава має можливість активно впливати на всі процеси в економіці – на виробництво, розподіл, обмін і споживання, що робить кон'юнктурну політику універсальним, глобальним способом досягнення цілей загальноекономічної політики.

За способом та характером впливу на поведінку економічних суб'єктів усі заходи кон'юнктурної політики, що спирається на регулювання грошового обороту, можна розділити на три групи:

- заходи фінансової політики;
- заходи грошово-кредитної (монетарної) політики;
- заходи прямого впливу [2].

В останній час особливо гостро стоїть питання взаємозв'язку та виявлення взаємозалежностей між монетарною та фінансовою політикою. Вперше ідея

необхідності координації дій монетарної і фіскальної політики була запропонована для обговорення лауреатом Нобелівської премії Томасом Сарджентом у 1981 р.. Сьогодні вона має багато прихильників. Головна ідея – пошук шляхів координації дій між державними суб'єктами. Взаємоузгодженість монетарної та фіскальної політики слід розглядати сьогодні як шлях до проведення успішної стабілізаційної політики в Україні. Адже їх автономне застосування зменшує не лише ефективність застосування визначених інструментів, але в кінцевому рахунку зводить нанівець дії кожного з них. При цьому не обов'язково створення нового координаційного центру. По суті є необхідним визначити як прийняте рішення регулятора – Національного Банку України співвідноситься з рішеннями Кабінету Міністрів України і навпаки. Напрацювання і прийняття компромісних рішень між урядовими структурами усуне той негатив, який сьогодні впливає на економіку та тільки підсилить її кризо стійкість.

Практика сьогоднішніх реалій вказує на гостру необхідність взаємоузгодженості дій державних суб'єктів макроекономічної політики при використанні ними інструментів кон'юнктурної політики. Стабільність фінансової сфери економіки при проведенні монетарної та фіскальної політики це вимога часу. Проте склалася ситуація, при якій реалізація завдань кожного з державних агентів дуже часто призводить до альтернативних рішень, які спрямовані в протилежні боки. В таких випадках інструменти фіскальної і монетарної політики перестають бути засобом забезпечення економічного прогресу та економічної безпеки країни, а починають діяти в протилежному напрямку і прискорюють процес саморуйнування.

Сьогодні не можна державним суб'єктам використовувати той чи інший інструмент без попереднього узгодження з іншими державними суб'єктами. Ілюстрацією до сказаного може бути наступний приклад. Так, фіскальна політика зводиться до економічного регулювання через механізм оподаткування, інших вилучень до централізованих фондів фінансових ресурсів, фінансування витрат держави, пов'язаних з виконанням нею своїх суспільних функцій. Якщо зростають витрати на фінансування державного споживання, то це веде до збільшення номінального національного доходу та сукупного платоспроможного попиту на ринках, що активізує їх кон'юнктуру і певною мірою сприяє розвитку виробництва. Водночас, завдання грошово-кредитної політики зводиться до економічного регулювання через механізм зміни пропозиції (маси) грошей та їх ціни (проценти) на грошовому ринку. Збільшення пропозиції грошей, за інших рівних умов, зумовлює зниження процента та зростання інвестицій, а також зростання платоспроможного попиту на ринках. Усе це на коротких часових інтервалах поживає кон'юнктуру ринків і посилює стимули до розширення виробництва.

У підсумку, якщо державне споживання та платоспроможний попит на ринках зростає високими темпами і тривалий час, то виробники не встигають відреагувати збільшенням товарної пропозиції, що провокує зростання цін та інфляцію [2].

Автономність рішень в даному випадку є позитивною лише у відповідних постановах, тобто на папері. Адже і Уряд, і Національний банк функціонують в одних і тих самих соціально-економічних умовах українських реалій, які вимагають таких підходів до вирішення проблеми, що забезпечують безпосередній зв'язок між усіма суб'єктами макроекономіки з точки зору стратегічних інтересів держави, її соціально-економічної доктрини. Будь-які дії визначених суб'єктів, так чи інакше, мають бути спрямовані в кінцевому рахунку на забезпечення загальної мети – досягнення стабільності, економічного зростання та соціальної справедливості.

Приклади взаємозалежності складових макроекономічної політики та їх впливу на рівень економічної безпеки країни непоодинокі і проявляються як закономірність. Так, реагуючи на вимоги суспільства, Уряд збільшує державні витрати, водночас Національний банк, знову ж таки з метою реалізації соціальних вимог, застосовує інструменти стримуючої монетарної політики, що спрямовані на зменшення грошової маси в країні. Дії Уряду в цьому випадку ведуть до збільшення грошової маси, а дії НБУ спрямовані на її зменшення. В кінцевому рахунку програє держава, оскільки незбалансованість дій державних суб'єктів наносить шкоду економічній безпеці країни, веде до саморуйнування. Неможливо одночасно вирішувати декілька проблем, які по суті протистоять одна одній. Щоразу за такої ситуації виникає складна проблема узгодження цілей монетарної і фіскальної політики, як різних складових загальноекономічної політики, яка може вирішуватися, або шляхом поступок НБУ у реалізації своєї стратегічної мети – підтримувати баланс між рівнем грошової і товарної маси, або ж через відстоювання своїх інтересів ціною загострення відносин з іншими державними суб'єктами виконавчої та законодавчої влади.

Нагадаємо історичний інцидент. У 1991-1993 рр. пріоритетною метою макроекономічної політики в Україні визнавалося – стримування стрімкого економічного падіння. Даній цілі була підпорядкована і монетарна політика Національного банку. Натомість, неминучим наслідком поступок НБУ стала гіперінфляція в країні. Отже, можна стверджувати, що хоча регулятивні заходи монетарної політики і здійснюються безпосередньо в грошово-кредитній сфері, ефект дії її інструментів не обмежується тільки цією сферою. Дія монетарних інструментів проявляється у реальній економіці завдяки впливу на виробничу сферу, інвестиції, зайнятість тощо.

Слід зазначити, що на відміну від фіскальної політики, яку проводить Уряд країни, монетарна політика, з огляду на результативність використання інструментів, дає можливість зберегти ринкову сутність економіки і разом з тим забезпечити її достатню урегульованість ззовні, як того вимагає демократичне суспільство. Тільки у разі проведення відповідної монетарної політики (рестрикції чи експансії) Центральним банком або ж Федеральним резервним системам вдається зменшити вплив циклічних коливань економіки, стабілізувати рівень цін та інфляції. Особливо слід відзначити ефект монетарної політики на переломних стадіях економічних циклів (виникнення економічних

криз або ж «перегріву» економіки), коли її дії спрямовані на мінімізацію макроекономічних ризиків з метою стимулювання інвестицій та прискорення економічного зростання.

Разом з цим, не можна забувати, що в Україні формування основ проведення і монетарної, і фінансової політики проходило в надзвичайних умовах жорсткої кризи, що безперечно позначилось на стратегічних, тактичних цілях і загалом на результативності всієї кон'юнктурної політики. Розглянемо більш детально монетарні інструменти, що здатні протидіяти економічним загрозам.

НБУ впливає на банківську ліквідність за допомогою використання наступного переліку інструментів грошово-кредитного регулювання, який може бути представлений таким чином:

- нормативи обов'язкових резервів, що депонуються в НБУ;
- процентна політика (облікова ставка НБУ);
- рефінансування банківських установ;
- операції з цінними паперами на відкритому ринку;
- підтримання курсу національної валюти (валютні інтервенції).

Норматив обов'язкового резервування є одним з найбільш ефективних інструментів грошово-кредитного регулювання прямої дії, зміст якого полягає в тому, що НБУ встановлює обмеження на використання частини банківських ресурсів. Комерційні банки зобов'язані зберігати на безвідсотковому рахунку в НБУ частину своїх резервів в залежності від норми резервування. Зміна норми обов'язкового резервування впливає на пропозицію грошей через зміну грошового мультиплікатора. Збільшення норми резервування знижує обсяги вкладів, що знаходяться в розпорядженні комерційних банків, що призводить до скорочення пропозиції грошей. І навпаки, зменшення призводить до додаткового розширення обсягів вкладів через мультиплікатор та, відповідно, до збільшення пропозиції грошей.

Отже, зміна норми обов'язкових банківських резервів – досить потужний інструмент, що впливає не лише на обсяг ресурсів банків другого рівня, але й на зміну грошового мультиплікатора, рівень процентних ставок і, в кінцевому рахунку, на ділову активність в країні, ситуацію в банківській сфері в цілому. За характером свого впливу використання резервних вимог є інструментом безпосереднього втручання регулятивного органу у функціонування банківської системи в цілому. Даний інструмент слід розглядати як своєрідний податок на банки. А посилення податкового тиску негативно впливає на обсяг «працюючих» активів, а значить на прибутковість банків. Намагаючись компенсувати втрачений прибуток банки, як правило, йдуть шляхом підвищення вартості кредитів, знижують процентні ставки по депозитам, здійснюють реструктуризацію банківських пасивів. Все це веде до загострення економічних проблем, у зв'язку з падінням рівня доходів та зменшенням ділової активності. Тому використання такого інструменту повинно бути досить уваженим і розглядатися у контексті дій інших державних суб'єктів.

У світовій практиці намітилася тенденція відходу від активного використання резервних вимог як регулятивного методу. В умовах же України, НБУ проводить недостатньо виважену політику щодо використання даного інструменту, оскільки завдання зменшення грошової маси та її тиску на споживчий ринок протистоїть діям іншого державного суб'єкта – Кабінету Міністрів України та його спробам підтримати реальний сектор економіки.

Процентна політика Національного банку – один із інструментів грошово-кредитної політики Національного банку України, який використовується з метою регулювання попиту та пропозиції на грошові кошти шляхом зміни процентних ставок за своїми операціями та шляхом надання рекомендацій щодо встановлення процентних ставок за активними та пасивними операціями банків (індикативні ставки) з метою впливу на процентні ставки суб'єктів грошово-кредитного ринку та дохідність фінансових операцій. Проте, без розвинутого фінансового ринку зменшується ефективність застосування процентних ставок. В таких умовах можливості процентної політики НБУ виявляються обмеженими.

Як правило, процентна політика складається з двох основних елементів:

- ключової процентної ставки монетарної політики – процентної ставки за основними операціями центрального банку з надання або вилучення ліквідності. Проведення основних операцій за цією ставкою забезпечує увагу ринку до її змін. А процентні ставки міжбанківського кредитного ринку коливаються близько до цієї ставки;
- коридору процентних ставок за операціями постійного доступу в якості механізму підтримки ключової процентної ставки. Такий коридор обмежує коливання процентних ставок на міжбанківському кредитному ринку навколо ключової ставки.

Роль ключової процентної ставки монетарної політики Національного банку України відіграє облікова ставка. Її вплив на грошово-кредитний ринок забезпечується тим, що саме за цією ставкою проводяться основні операції з регулювання ліквідності. Змінюючи ключову процентну ставку монетарної політики, Національний банк впливає на короткострокові процентні ставки на міжбанківському грошово-кредитному ринку, які, в свою чергу, транслюються в зміни процентних ставок за іншими фінансовими активами (зокрема, державними цінними паперами) та зміни процентних ставок банків за кредитами та депозитами. Ці ставки мають безпосередній вплив на обсяги споживання та інвестицій домогосподарств і підприємств, а отже і на інфляцію. Рішення щодо зміни облікової ставки приймається на засіданнях Правління Національного банку з питань монетарної політики.

Таким чином, процентна ставка є одним з основних монетарних інструментів Національного банку, за допомогою якого здійснюється вплив на вартість грошей. Проте, процентна ставка – стабілізаційний інструмент, який обмежує, а не формує вартість грошей в економіці.

Рефінансування банківських установ з боку НБУ є наступним інструментом грошово-кредитної політики і тісно пов'язаний з процентною політикою, але має й

певні власні риси. Зростання ставки рефінансування веде за собою підвищення вартості кредитів НБУ, в результаті чого банківська ліквідність скорочується. Із зменшенням ставки рефінансування ліквідність навпаки буде збільшуватися, що призведе до зростання грошової бази і пропозиції грошей. Функція НБУ з підтримки банківської ліквідності пов'язана з його роллю кредитора останньої інстанції, в разі, коли міжбанківський ринок не може задовольнити потреби банків у вільних коштах. При цьому кредити банкам видаються під суттєве забезпечення і під високу процентну ставку, щоб у банків не виникло бажання використовувати їх для фінансування своїх поточних операцій.

Ставка рефінансування – найважливіший інструмент економічної політики. На жаль, в українській економіці ставка рефінансування відіграє переважно фіскальну роль. Викликано це тим, що механізм формування грошової пропозиції в нашій економіці залежить від експортної виручки. Рівень ліквідності банківської системи в основному визначається операціями на валютному ринку через валютні інтервенції, а не механізмом рефінансування. Щоб ставка рефінансування стала реальним дієвим інструментом економічної політики, необхідно, щоб галузі, які не є експортними, також мали можливість отримувати фінансові ресурси через механізм рефінансування.

Підвищення ставки рефінансування в порядку антикризових заходів викликало гострі дискусії в фінансових колах. Головним аргументом НБУ при цьому було утримання відтоку капіталу і протидія посиленню інфляції. Що стосується стримуючого стимулу, то навряд чи зростання ставки здатне утримати капітал від втечі, оскільки система рефінансування – це інструмент управління ліквідністю, а не джерело довгострокових ресурсів для банків.

Розмір ставки рефінансування повинен визначатися двома обставинами. З одного боку, ставка рефінансування повинна бути вищою за ціну ставки міжбанківського ринку. Банки можуть користуватися ресурсами НБУ як кредитора останньої інстанції, коли їм не вдається знайти необхідні ресурси на ринку. З іншого боку, ставку рефінансування необхідно знизити до рівня, що не перевищує середню норму рентабельності виробничої сфери. Утримуючи ставку на рівні, що перевищує середню рентабельність у виробничій сфері, НБУ блокує розвиток всієї банківської системи, обмежуючи попит на гроші короткостроковими спекулятивними операціями.

До числа найважливіших інструментів грошово-кредитної політики відносяться також операції з цінними паперами на відкритому ринку, під якими розуміється купівля-продаж НБУ казначейських векселів, державних облігацій, інших державних цінних паперів, а також короткострокових операцій із зазначеними цінними паперами з вчиненням пізніше зворотної операції.

За допомогою цього інструменту НБУ регулює грошову пропозицію наступним чином: купуючи на відкритому ринку цінні папери, він збільшує грошову пропозицію, розширює кредитні можливості комерційних банків, завдяки чому виникають умови кредитної експансії; при продажу, відповідно, поглина-

ється вільний капітал грошового ринку, скорочується кредитоспроможність банків, і настають умови кредитної рестрикції.

Основною перевагою цього інструменту є гнучкість і оперативність. Такі операції можливо використовувати досить часто, а при допущенні помилки, легко виправити, здійснивши операцію протилежного спрямування. Це є особливо важливим, якщо враховувати, що фінансова сфера, з одного боку, найбільш уразлива сфера економіки, а з іншого, така, що здійснює найбільший вплив на весь економічний сектор.

Важливою умовою функціонування даного інструменту є наявність розвинутого ринку цінних паперів, за допомогою якого НБУ може впливати на грошовий ринок і банківську ліквідність. Регулююча функція НБУ полягає в тому, що він за своєю ініціативою продає і купує цінні папери комерційним банкам на вигідних для них умовах. У країнах з розвиненим ринком цінних паперів це найбільш ефективний і часто вживаний інструмент, домінуючий важіль впливу центрального банку на грошово-кредитну сферу.

Депозитний сертифікат Національного банку – ще один з монетарних інструментів, що є борговим зобов'язанням Національного банку у формі записів на рахунках у системи кількісного обліку СЕРТИФ (з іменною ідентифікацією власників на підставі реєстру власників), який свідчить про розміщення в Національному банку коштів банків та їх право на отримання внесеної суми і процентів після закінчення встановленого строку [3]. Такий інструмент використовується для вилучення надлишкової грошової пропозиції.

Наступний інструмент грошово-кредитної політики – валютні інтервенції. Через механізм валютних інтервенцій НБУ впливає на обмінний валютний курс шляхом купівлі або продажу іноземної валюти, при цьому опосередковано впливає і на кількість грошей в обігу. Щоб підвищити курс гривні, НБУ продає іноземну валюту, для зниження курсу – скуповує валюту. Метою проведення валютних інтервенцій є максимальне наближення курсу гривні до його купівельної спроможності.

Отже, валютна інтервенція – це пряме втручання Національного банку у функціонування валютного ринку за допомогою купівлі-продажу іноземної валюти з метою впливу на курс національної грошової одиниці [4]. В Україні валютна інтервенція є головним методом НБУ, за допомогою якого впроваджується національне регулювання валютного курсу та запобігання зниженню (підвищенню) валютного курсу гривні.

Основними заходами, якими користується НБУ, впроваджуючи політику валютної інтервенції з метою припинення девальвації курсу гривні до валютних одиниць інших країн, є:

- збільшення облікової ставки центрального банку та норми обов'язкового резервування комерційних банків;
- заборона українським комерційним банкам кредитувань із ЛОРО-рахунків банків-нерезидентів гривневими коштами, подовження раніше укладених кредитних угод та розміщення гривневих депозитів

на кореспондентських рахунках банків-нерезидентів тощо.

Проте, основною вадою валютної інтервенції є те, що вона має тільки короткостроковий ефект і не може забезпечити високого рівня макроекономічних показників, від яких залежить стабільність національної грошової одиниці [5].

Разом з цим, валютна інтервенція є одним з найбільш дієвих інструментів валютно-курсової політики, який широко використовується у світовій практиці валютного регулювання, здебільшого у рамках режиму фіксованого валютного курсу, валютної прив'язки та регульованого плаваючого обмінного курсу. Валютна інтервенція може здійснюватись за рахунок:

- використання власних офіційних валютних резервів;
- короткострокових взаємних кредитів центральних банків в національних валютах по міжбанківських угодах «своп»;
- продажу цінних паперів, вміщених в іноземній валюті;
- продажу в зазначених цілях кредитної позиції у СДР, що передбачається статутом МВФ [6].

ВИСНОВКИ

Таким чином, ми розглянули комплекс інструментів, об'єднаних в єдине ціле і діючих в певних поєднаннях і у взаємодії, який являє собою єдину державну грошово-кредитну політику, що проводиться НБУ спільно з Урядом України.

Для України питання економічної безпеки є актуальною проблемою. Навіть найрозвиненіша держава прагне проводити результативну та стабільну монетарну політику і забезпечувати стабільність своєї національної валюти. Адже міцність грошово-кредитної та фінансово-валютної системи країни визначає її економічну незалежність і впевненість у сталому розвитку. Крім того, рівень інтеграції монетарної системи країни з міжнародною грошово-кредитною системою зумовлює ефективність існування різних форм міжнародної торгівлі, а, значить, впливає на рівень економічного розвитку будь-якої країни [7].

Перехід України до ринкових відносин диктує необхідність створення ефективної грошово-кредитної системи і проведення Національним банком дієвої грошово-кредитної політики, яка б краще стимулювала розвиток нових економічних процесів, запровадження дієвого банківського механізму, що є запорукою стабільності національної економіки та, як наслідок, зменшення впливу різних економічних загроз.

Список використаних джерел

1. Концепція протидії економічній злочинності в контексті забезпечення економічної безпеки України та визначення місця органу фінансових розслідувань у цьому процесі: науковий проект / В.А. Некрасов, В.І. Мельник, О.Є. Користін. – К.: РВВ МВС України, 2016. – 46 с.
2. Гроші та кредит: підручник / [М.І. Савлук, А.М. Мороз, І.М. Лазепко та ін.]; за наук. ред. М.І. Савлука; [редкол.: М.І. Діба (голова), І.Б. Івасів, А.М. Мороз та ін.]; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». – 6-те вид., переробл. і доповн. – К.: КНЕУ, 2011. – 590 с. – (До 105-річчя Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана)
3. Положення про застосування Національним банком України стандартних інструментів регулювання ліквідності банківської системи, затверджене Постановою Правління НБУ від 17.09.2015 № 615.
4. Бездітко, Ю.М. Валютне регулювання: навч. посіб. / Ю.М. Бездітко, О.О. Мануйленко, Г.А. Стасюк. – Херсон: Олді-плюс, 2009. – 272 с.
5. Державне регулювання валютної системи в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vuzlib.net/birz_d/9-3.htm.
6. Шпенюк О. Валютні інтервенції як інструмент валютно-курсової політики / О. Шпенюк // Економіст. – 2011. – №1. – С. 66-67.
7. Інфляційні процеси та їх вплив на економічну безпеку: [монографія / за ред. А.В. Череп]. – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2011. – 178 с.
8. Закон України «Про національний банк України» № 679-XIV від 20.05.1999 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/679-14>
9. Доллан Э.Дж., Кемпбелл К.Д., Кемпбелл Р.Дж. Деньги, банковское дело и денежно-кредитная политика. М. – 2001., Гл. 14-20.
10. Попов В.Ю. Монетарна політика в реаліях української економіки // Фінанси України. – 2008. – № 12. – С. 66-75.
11. Рябошлик В. Щодо параметрів монетарної політики України // Економіст. – 2004. – № 10. – С. 24-26.
12. Яременко О. Структурно-інституційні ефекти монетарної політики в умовах фінансової нестабільності // Економіка України. – 2009. – № 2. – С. 60-66.